

Hagstofa Íslands birti í mars sl. fyrstu tölur um launakostnað á grundvelli þjóðhagsreikninga fyrir árið 2015 og endurskoðaðar tölur fyrir árin 2012-2014. Við gerð þjóðhagsspáa Seðlabankans eru notaðar tölur úr framleiðsluuppgjöri þjóðhagsreikninga Hagstofunnar fyrir laun og launatengd gjöld (sjá nánar í rammagrein 4 í *Peningamálum* 2015/4). Þar sem þessar tölur birtast með nokkurri töf er einnig byggt á mati sérfræðinga bankans á nýlegri þróun launa þar sem notast er við margvíslegar vísbendingar um innlenda launaþróun, þ.m.t. launavísitölu Hagstofunnar. Reynslan hefur sýnt að það eru einkum tveir þættir sem valda skekkjum í áætlunum bankans á sögulegri launaþróun: annars vegar endurskoðun á þjóðhagsreikningum Hagstofunnar sem hafa verið endurskoðaðir bæði til lækkunar og hækkunar og því leitt til bæði of- og vanmats á sögulegri launaþróun og hins vegar vanmat á launaskriði.

Laun á tímaeiningu hafa hækkað um tæplega 1 prósentu minna á árunum 2012-2014 en fyrri áætlanir bentu til

Eins og fram kemur á mynd 1 breytast tölur þjóðhagsreikninga fyrir laun og launatengd gjöld nokkuð í hvert skipti sem ný endurskoðun Hagstofunnar liggur fyrir og nær endurskoðunin oft mörg ár aftur í tímann. Engin regla virðist vera á því hvort endurskoðunin leiðir til hækkunar eða lækkunar. Endurskoðunin nú sýnir að launastigið var að jafnaði litlu lægra á árunum 2012-2014 en áður birtar tölur sýndu.

Laun hækka minna en launavísitalan árið 2015 samkvæmt áætlun Hagstofunnar ...

Samkvæmt tölum Hagstofunnar hækkuðu laun og launatengd gjöld alls um rúmlega 9% í fyrra. Þegar sú tala hefur verið leiðrétt fyrir þróun launatengdra gjalda (fyrst og fremst þróun lífeyrissjóðsframlags atvinnurekenda og tryggingargjalds) og síðan umreiknuð yfir í laun á tímaeiningu með gögnum um fjölda starfandi og meðalvinnutíma úr vinnumarkaðskönnun Hagstofunnar hækkuðu laun á tímaeiningu um 5,5% milli árunna 2014 og 2015. Þetta er nokkrum minni hækkun launa en launavísitala Hagstofunnar gefur til kynna en samkvæmt henni hækkuðu laun um 7,2% milli ársmeðaltala í fyrra. Eins og rakið er í *Peningamálum* 2015/4 er hins vegar líklegt að launavísitalan feli í sér vanmat á launahækkunum vegna kjarasamninga í fyrra þar sem hluti þeirra kvað á um afturvirkar launahækkunar sem oft voru greiddar út sem eingreiðslur en við útreikning vísitölnnar eru óreglulegar eingreiðslur ekki teknar með.

... og töluvert minna en gert hefur verið ráð fyrir í grunnspá Seðlabankans

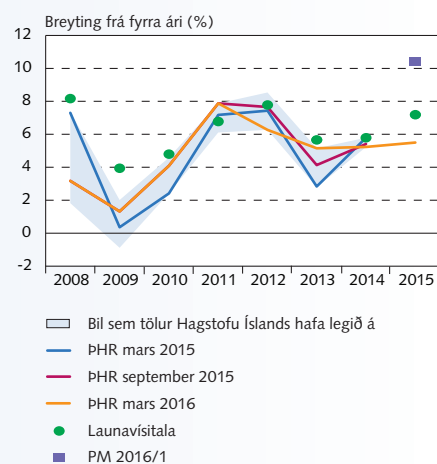
Fyrstu tölur Hagstofunnar fyrir árið 2015 sýna einnig töluvert minni hækkun launa en gert var ráð fyrir í grunnspá Seðlabankans í febrúar sem byggðist á áætlunum um hækkun launa vegna kjarasamninga sem gerðir voru á árinu 2015 og um launaskriði. Í mati bankans hafði verið gert ráð fyrir 10,4% hækkun launa á tímaeiningu árið 2015 en það er nær tvöfalt meira en samkvæmt fyrstu tölum Hagstofunnar. Telja verður ólíklegt að laun á tímaeiningu hafi hækkað um tæplega 2 prósentum minna en launavísitalan í ljósi líklegs vanmats hennar á launahækkunum. Vísbendingar eru einnig um að launahækkunar samkvæmt upplýsingum um staðgreiðslu launa hafi verið nokkru meiri þegar árið lá fyrir í heild en þegar mat Hagstofunnar var gert enda kom stór hluti af kjarasamningum opinberra starfsmanna til framkvæmda undir lok ársins.

Miðað við hækkunar sem samið var um í kjarasamningum í fyrra og fjölgun heildarvinnustunda verður einnig að telja ólíklegt að launahlutfallið hafi lækkað lítillega milli ára eins og áætlun Hagstofunnar sýnir (mynd 2). Til viðmiðunar má einnig hafa kjarasamning-

Rammagrein 2

Fyrstu tölur Hagstofu Íslands um launakostnað fyrir árið 2015 og endurskoðun fyrri talna

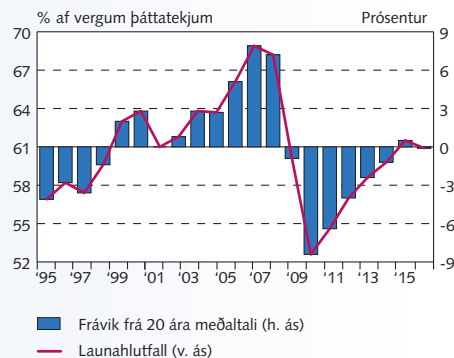
Mynd 1
Laun á tímaeiningu¹

1. Myndin sýnir mismunandi mat Hagstofu Íslands á launakostnaði skv. þjóðhagsreikningum í samanburði við launavísitölu og mat Seðlabankans fyrir árið 2015.

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

Mynd 2
Launahlutfall samkvæmt tölum Hagstofunnar¹

1. Hlutfall launa og launakostnaðar af vergum þáttatekjum. 20 ára meðaltal er 61% (1996-2015, 1997-grunnur).

Heimildir: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands.

ana árið 2011 en þar var samið að meðaltali um 5% hækkun launa. Tölur Hagstofunnar sýna nú fimm árum seinna að laun á tímaeiningu hækkuðu um 9,6% það árið. Í ljósi þess að mat samningsaðila á almennum vinnumarkaði hljóðaði upp á 7% hækkun að meðaltali við gerð kjarasamninga í fyrra og að laun opinberra starfsmanna hækkuðu um allt að 10% í kjölfar kjaradóms verður að telja ólíklegt að hækkun launa á tímaeiningu árið 2015 hafi verið töluvert minni en árið 2011.

Endurskoðað mat bankans á launahækkunum sl. árs

Í ljósi þessara vísbendinga er í þeirri spá sem hér er birt gert ráð fyrir að laun á tímaeiningu hafi hækkað um 9% í fyrra en ekki 5,5% eins og fyrstu tölur Hagstofunnar gefa til kynna. Fyrir því eru for-dæmi. Árið 2014 þegar fyrstu tölur fyrir árið 2013 lágu fyrir var t.d. ákveðið að nota ekki fyrsta mat Hagstofunnar sem hljóðaði upp á 2,8% hækkun launa á tímaeiningu, heldur 4,5% sem var meðaltal mats Hagstofunnar og áætlunarinnar sem hafði verið í síðustu spá Seðlabankans sem var 6%. Við síðustu endurskoðun Hagstofunnar í mars sl. gerir stofnunin ráð fyrir að laun hafi hækkað um 5,2% á árinu 2013 sem er mun nær mati bankans en upphaflegu mati Hagstofunnar.